

VER-BEELD-ING

EEN PRAKTIJKGIDS VOOR
ARTS-BASED LEARNING
IN DE KLAS

In deze verzamelmap vind je drie verschillende materialen terug die je kunnen helpen om kunst te gebruiken als deel van het leren in je klas. Dat noemen we *arts-based learning*. De materialen zijn gemaakt voor leerkrachten lager en secundair onderwijs, en zijn direct bruikbaar in jouw klaspraktijk!

INFOFICHES

Deze infofiches bieden je achtergrondinformatie over arts-based learning: wat het precies is, waarom het waardevol kan zijn voor jouw onderwijspraktijk, en hoe je het concreet kunt inzetten in de klas. Elke fiche gaat dieper in op een belangrijk idee dat helpt om van je klas een plek te maken waar creatief en betekenisvol leren centraal staat:

- **Arts-based learning:** hoe kunst leer-ervaringen verrijkt en leerlingen meer betreft.
- **Multiperspectivisme:** hoe je leerlingen leert om kritisch naar een onderwerp te kijken vanuit verschillende standpunten.
- **Een stem voor iedereen:** hoe iedere leerling de kans krijgt om zich op een unieke en persoonlijke manier uit te drukken.
- **Constructieve frictie:** hoe je meningsverschillen in de klas gebruikt als kans om dieper te leren en creatief te denken.

STAPPENPLANNEN

De stappenplannen leggen uit hoe je met een kunstzinnige werkvorm aan de slag kunt gaan in de klas:

- **Photovoice:** leerlingen brengen met foto's hun omgeving en ervaringen in beeld om zo een boodschap over te brengen en onderwerpen bespreekbaar te maken.
- **Future Headlines:** leerlingen bedenken krantenkoppen over hoe zij de toekomst zien en gaan na welke stappen nodig zijn om dit toekomstbeeld te realiseren.
- **Educational Digital Storytelling:** leerlingen maken een digitaal verhaal rond een thema of ervaring en reflecteren over hun eigen gedachten en gevoelens.

BINGO- EN DIALOOGKAARTEN

De bingokaarten zijn handige checklists. Ze helpen je om na te gaan of alle voorwaarden aanwezig zijn om arts-based learning goed en veilig te integreren in je klaspraktijk. De dialoogkaarten zijn bedoeld om stil te staan bij je aanpak en daarover eventueel in gesprek te gaan met collega's. Je kunt ze niet alleen individueel gebruiken als een tool voor reflectie, maar bijvoorbeeld ook inzetten bij een overleg, een teamvergadering of een pedagogische studiedag. Ze helpen je reflecteren over verschillende thema's, zoals:

- **Slim plannen**
- **Veilig leren**
- **Ethisch handelen**
- **Frustratie omzetten in kansen**
- **Gesprekken stimuleren**
- **Met macht omgaan**

Titel: Ver-beeld-ing: Een praktijkgids voor arts-based leren in de klas

Dit project is gerealiseerd met de steun van Leerpunt en de Vlaamse Overheid.

Samenwerkende partijen: UHasselt, Vrije Universiteit Brussel, VillaGrafica.be

Graphics & Lay out: Erwin Vanherck | VillaGrafica.be

Copyright © 2025: Joke Vanbrabant, Jetske Strijbos, Elke Emmers & Joost Vaesen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

REFERENTIELIJST

- 1. Abbey, D., & Wansink, B. G. J. (2022). Brokers of multiperspectivity in history education in post-conflict societies. *Journal of Peace Education*, 19(1), 67-90. <https://doi.org/10.1080/17400201.2022.2051002>
2. Aerila, J.A., Rönkkö, M.L., Grönman, S. (2019). Arts-Based Activities and Stories Convey Children's Learning Experiences. In: Kerry-Moran, K.J., Aerila, J.A. (eds) *Story in Children's Lives: Contributions of the Narrative Mode to Early Childhood Development, Literacy, and Learning. Educating the Young Child*, vol 16. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-19266-2_17
- 3. Alexander, R. (2017). *Towards Dialectic Teaching: Rethinking Classroom Talk* (5de editie). Edition York: Dialogos.
4. Bamford A. (2012). Arts and cultural education in Norway 2010–2011. Bodø: Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen, Universitetet i Nordland. <https://kunstkultursenteret.no/wp-content/uploads/2019/01/Kunst-og-kulturopplaering-i-Norge-2010-2011.pdf>
5. Banaszewski, T. (2005). Digital storytelling, supporting digital literacy in grades 4-12. A thesis presented to the academic Faculty, Georgia Institute of Technology. <https://repository.gatech.edu/server/api/core/bitstreams/f0c54fe5-0ca8-4a1f-9bc3-a635991b46f7/content>
6. Benammar, K., Snoek, M., Dale, L., Juist, N., Meeder, S., Poortinga, J., van Schaik, M., & Juist, N. (2006). *Leren met toekomstscenario's: scenarioleren voor het hoger onderwijs*. <https://research.hva.nl/en/publications/leren-met-toekomstscenarios-scenarioleren-voor-het-hoger-onderwijs>
- 7. Bergmark, U., & Westman, S. (2018). Student participation within teacher education: emphasising democratic values, engagement and learning for a future profession. *Higher Education Research & Development*, 37(7), 1352-1365. <https://doi.org/10.1080/07294360.2018.1484708>
8. Bollen, S. (2024). *Sleutels tot historisch denken: Handboek vakdidactiek geschiedenis* (1e editie). Owl Press.
9. Boucher, M.L. (2018). *Participant Empowerment Through Photo-elicitation in Ethnographic Education Research. New perspectives and approaches in educational and social research*. Springer.
- 10. Callens, J. C., Elen, J., & Lambert, J. (2009). Digital storytelling, de 'Lou Reed' onder de onderwijsmethodieken? *Velon Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 30(2), 22-25.
- 11. Chio, V. C. M., & Fandt, P. M. (2007). Photovoice in the Diversity Classroom: Engagement, Voice, and the 'Eye/I' of the Camera. *Journal of Management Education*, 31(4), <https://doi.org/10.1177/1052562906288124>
- 12. Coemans, S., & Hannes, K. (2017). Researchers under the spell of the arts: Two decades of using arts-based methods in community-based inquiry with vulnerable populations. *Educational Research Review*, 22, 34-49. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2017.08.003>
13. Cooper, A., Searle, M., MacGregor, S., & Kukkonen, S. (2023). The audacity of imagination: Arts-informed approaches to research and co-production. In *Who Really Cares about Using Education Research in Policy and Practice? Developing a Culture of Research Engagement*. OECD Publishing, Paris, France. <https://doi.org/10.1787/bc641427-en>
14. Cornelissen, E. & Tency, I. (2024). *Grote vragen van kleine kinderen. Praten over gevoelige thema's*. Owl Press.
15. Couttenier, M., Standaert, N., & Van Nieuwenhuysse, K. (2018). *Historisch denken* (Nr. 3). Universitaire Pers Leuven.
16. Deasy, R. J. (Ed.). (2002). *Critical Links: Learning in the Arts and Student Academic and Social Development*. Arts Education Partnership. <https://eric.ed.gov/?id=ED466413>
17. De Vries, E., & Lemmens, A. (2012). Digital storytelling in de Pabo: Lou Reed rocks! *Velon Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 33(3), 39-45.
18. Fenshan-Smith, A. (2024, November 29). Photovoice: aims, opportunities and ethical reflections in practice. [Workshop]. Photovox: Use of photo for/by youth/ed research, Nanterre, France. <https://hdl.handle.net/1942/45099>
19. Fielding, M. (2011). Patterns of Partnership: Student Voice, Intergenerational Learning and Democratic Fellowship. In N. Mockler, & J. Sachs (Eds.), *Rethinking Educational Practice through Reflexive Inquiry. Essays in Honour of Susan Groundwater-Smith* (pp. 61-76). Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/978-94-007-0805-1_5
20. Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. Herder and Herder.
21. Greene, S., Burke, K. J., & McKenna, M. K. (2018). A Review of Research Connecting Digital Storytelling, Photovoice, and Civic Engagement. *Review of Educational Research*, 88(6), 844-878. <https://doi.org/10.3102/0034654318794134>
22. Hart, R. (1992). *Children's Participation: From Tokenism to Citizenship*. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre.
23. Hart, R. A. (2008). Stepping Back from 'The Ladder': Reflections on a Model of Participatory Work with Children. In A. Reid, B. B. Jensen, J. Nikel, & V. Simovska (Eds.), *Participation and Learning* (pp. 19-31). Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-6416-6_2
24. Hergenrather, K. (2009). Photovoice as Community-Based Participatory Research: A Qualitative Review. *American Journal of Health Behavior*, 33(6), 10.5993/ajhb.33.6.6
- 25. Hermans, K., Saenen L., Everaert L., Vaes M., Pirson, L., Stevens R., & Emmers E. (2024). *Shaping Desirable Futures: Participatory Tools for Inclusive Education Policy*. Hasselt University. <https://doi.org/10.5993/ajhb.33.6.6>
26. Isaacs, M.-A., Tondeur, J., & Vaesen, J. (2024). Digital storytelling in teacher education: Developing pre-service teachers' critical thinking. *Australasian Journal of Educational Technology*, 40(3), 92-109. <https://doi.org/10.14742/ajet.9258>
27. Klijnsstra, T., Stoel, G. L., Ruijs, G. J. F., Savenije, G. M., & Van Boxtel, C. A. M. (2023). Toward a framework for assessing the quality of students' social scientific reasoning. *Theory & Research in Social Education*, 51(2), 173-200. <https://doi.org/10.1080/00933104.2022.2132894>
28. Lehtikoinen, K., & Tuittila, S. (2024). Arts based approaches for futures workshops: Creating and interpreting artistic futures images. *Futures & Foresight Science*, 6(3), e182. <https://doi.org/10.1002/ffo2.182>
29. Meltzer, C., & Schwencke, E. (2020). Arts-based learning in vocational education: Using arts-based approaches to enrich vocational pedagogy and didactics and to enhance professional competence and identity. *Journal of Adult and Continuing Education*, 26(1), 6-24. <https://doi.org/10.1177/1477971419846640>

30. Meltzer C. (2022). What Matters? Empowering Non-Artists to Use Arts-Based Learning: Leading Developmental Projects in Schools and Workplaces. *Organizational Aesthetics*, 11(1), 98119. <https://oa.journals.publikenledgeproject.org/index.php/oa/article/view/253>
31. Messiou, K. & Bui, L. (2020). Reaching the 'hard to reach': Inclusive responses to diversity through child-teacher dialogue Inclusive Inquiry A step-by-step guide for teachers. Southampton, University of Southampton. The Print Centre. https://reachingthehardtoreach.eu/wp-content/uploads/2018/11/re_hare_draft-inclusive-inquiry-guide_english.pdf
- 32. Messiou, K., De Los Reyes, J., Potnis, C., Dong, P., & Rwang, V. K. (2024). Student voice for promoting inclusion in primary schools. *International Journal of Inclusive Education*, 1-15. <https://doi.org/10.1080/13603116.2024.2317729>
33. Miller, E. (2014). *Arts-Based Literacy Learning: Teaching for Creativity and Reflection in K-8 Classrooms*. Routledge.
34. Mitchell, C. (2008). Getting the picture and changing the picture: visual methodologies and educational research in South Africa. *South African Journal of Education*, 28, 365-383. [10.15700/saje.v28n3a180](https://doi.org/10.15700/saje.v28n3a180)
- 35. Mitra, D. (2018). Student voice in secondary schools: The possibility for deeper change. *Journal of Educational Administration*, 56(5), 473-487. <https://doi.org/10.1108/JEA-01-2018-0007>
36. Møller-Skau, M., & Lindstøl, F. (2022). Arts-based teaching and learning in teacher education: "Crystallising" student teachers' learning outcomes through a systematic literature review. *Teaching and Teacher Education*, 109, 103545. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103545>
37. OECD. (2019). *OECD Future of Education and Skills 2030, Conceptual learning framework*.
38. Parker, W. C. (2021). Structured academic controversy: What it can be. *Making discussions work*, 73-89. https://education.washington.edu/sites/default/files/284/Parker_SAC_0.pdf
- 39. Parra, S. L., Wansink, B. G. J., Bakker, C., & Van Liere, L. M. (2023). Teachers stepping up their game in the face of extreme statements: A qualitative analysis of educational friction when teaching sensitive topics. *Theory & Research in Social Education*, 51(2), 201-232. <https://doi.org/10.1080/00933104.2022.2145923>
40. Pearson, K.R., Backman, M., Grenni, S., Moriggi, A., Pisters, S., Vrieze de, A. (2018). *Arts-Based Methods for Transformative Engagement: A Toolkit*. Wageningen: SUSPLACE. <https://doi.org/10.18174/441523>
41. Peppler, K., Dahn, M., & Ito, M. (2022). Connected Arts Learning: Cultivating Equity Through Connected and Creative Educational Experiences. *Review of Research in Education*, 46(1), 264-287. <https://doi.org/10.3102/0091732X221084322>
42. Pulinx R. (2024, november). Moeilijke thema's bespreekbaar maken in de klas. PowerPoint-presentatie.
- 43. Robin, B. R. (2016). The power of digital storytelling to support teaching and learning. *Digital education review*, (30), 17-29. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ125504.pdf>
44. Saunders, J.N. (2021). The power of the arts in learning and the curriculum: a review of research literature. *Curriculum Perspectives* 41, 93-100. <https://doi.org/10.1007/s41297-021-00138-4>
45. Schuitema, J., Radstake, H., van de Pol, J., & Veugelers, W. (2018). Guiding classroom discussions for democratic citizenship education. *Educational Studies*, 44(4), 377-407. <https://doi.org/10.1080/03055698.2017.1373629>
46. Schwab, H. (2006). *Leren met toekomstscenario's* [PDF]. Stichting Digitale Universiteit. <https://reflectiesite.nl/wp-content/uploads/2016/02/LerenmetToekomstscenarios.pdf>
47. Seiler, G. (2011). Reconstructing Science Curricula Through Student Voice and Choice. *Education and Urban Society*, 45(3), 362-384. <https://doi.org/10.1177/0013124511408596>
48. Shier, H. (2001). Pathways to participation: Openings, opportunities and obligations. *Children & Society*, 15(2), 107-117. <https://doi.org/10.1002/chi.617>
- 49. Smets, W. & Ravensberg, T. (2024). Teacher agency van docenten burgerschap bij lessen over controversiële onderwerpen. *Tijdschrift voor didactiek van de Mens- en Maatschappijvakken*, 9, 6-34. <https://dimensies.nu/wp-content/uploads/2024/12/dimensies9-dec24.pdf>
50. Spelen met Ruimte. (2017). *Deep Democracy tools & gespreksmodel*. <https://www.spelenmetruimte.nl/deep-democracy-tools-gespreksmodel/>
- 51. Strijbos, J., & Engels, N. (2024). A Multifaceted Portrait of Students' Connectedness to Urban Schools. *Urban Education*, 59(5), 1489-1522. <https://doi.org/10.1177/00420859221081769>
- 52. Tumanyan, M., & Huuki, T. (2020). Arts in working with youth on sensitive topics: A qualitative systematic review. *International Journal of Education Through Art*, 16(3), 381-397. https://doi.org/10.1386/eta_00040_1
53. Vaesen, J., Jaumain, S., Degryse, I., Jacobs, D., & Wayens, B. (2024). Van QR-code tot verwijdering: Debat over de symbolen van een omstreten verleden in de Brusselse openbare ruimte. *Brussels Studies*, 197. <https://doi.org/10.4000/12lww> <https://journals.openedition.org/brussels/7980>
54. Vaesen, J., & Strijbos, J. (2024). *Burgerschap in geschiedenisonderwijs*. In S. Bollen (Ed.), *Sleutels tot historisch denken: Handboek vakdidactiek geschiedenis* (pp. 170-188). Owl Press.
55. Verloove, J., Van Wonderen, R., & Felten, H. (2020). *Theorieën en aanpakken van polarisatie*. Kennisplatform Integratie & Samenleving. <https://www.kis.nl/sites/default/files/2022-06/theorieen-en-aanpakken-van-polarisatie-uitgebreid.pdf>
- 56. Wang, C. C. (1999). Photovoice: A Participatory Action Research Strategy Applied to Women's Health. *Journal of Women's Health*, 8(2), <https://doi.org/10.1089/jwh.1999.8.185>
- 57. Wansink, B., Akkerman, S., Zuiker, I., & Wubbels, T. (2018). Where does teaching multiperspectivity in history education begin and end? An analysis of the uses of temporality. *Theory & Research in Social Education*, 46(4), 495-527. <https://doi.org/10.1080/00933104.2018.1480439>
- 58. Wu, J., & Chen, D.-T. V. (2020). A systematic review of educational digital storytelling. *Computers & Education*, 147, 103786. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103786>